

Predicting Academic Resilience Based on Five Big Personality Factors and Dimensions of Perfectionism in University Students

Abbas Habibzadeh¹, Fereshteh Lotfi Sarabi², Morteza Hassanzadeh³

¹ Associate Professor, Department of Educational Sciences, Faculty of Literature and Humanities, University of Qom, Qom, Iran. Habibzade2008@yahoo.com

² M.A. in Educational Psychology, Faculty of Literature and Human Sciences, University of Qom, Qom, Iran (**Corresponding Author**). fer_lotfi@yahoo.com

³ Ph.D. Student in Educational Psychology, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran. Hassanzade.mo@gmail.com

Abstract

The purpose of the current research was to predict academic resilience based on the five big personality factors as well as the dimensions of perfectionism. The research method was correlational. The statistical population of the research included all the female students of Qom University in the academic year of 2019-2020, of which 363 were selected by stratified sampling based on the size of the faculty as well as Morgan's table. They were asked to answer the academic resilience questionnaires of Samuels (2004). , Neo's personality traits (1985) and dimensions of Tehran's multidimensional perfectionism (Basharat, 2016) that were sent to them through virtual networks. Data were analyzed using SPSS26 software at both descriptive level (mean, standard deviation and variance) and inferential one (correlation coefficient and regression analysis). The findings showed that academic resilience has a significant and inverse relationship with neuroticism. On one hand, there is a significant and direct relationship between academic resilience and extroversion, receptivity, responsibility, and self-oriented as well as other-oriented perfectionism. On the other hand, the findings indicated that neuroticism, extroversion, agreeableness, conscientiousness, and self-oriented as well as other-oriented perfectionism have the ability to predict academic resilience. In general, according to the obtained results, it can be concluded that personality traits and dimensions of perfectionism can predict academic resilience.

Keywords: academic resilience, five big personality factors, dimensions of perfectionism, female students.

Received: 2023/05/18 ; Received in revised form: 2023/11/12 ; Accepted: 2024/01/04 ; Published Online: 2024/01/05

How To Cite: Habibzadeh, A; Lotfi Sarabi, F; Hassanzadeh, M Majid (2024). Predicting Academic Resilience Based on Five Big Personality Factors and Dimensions of Perfectionism in University Students, *Journal of Research in Instructional Methods*, 2 (2), 5-21. doi: <https://doi.org/10.22091/jrim.2024.9468.1029>

Published by: University of Qom

© The Author(s)

Article type: Research

پیش‌بینی تاب‌آوری تحصیلی براساس پنج عامل بزرگ شخصیت و ابعاد کمال‌گرایی در دانشجویان

عباس حبیب‌زاده^۱، فرشته لطفی سرابی^۲، مرتضی حسن‌زاده^۳

^۱ دانشجویار گروه علوم تربیتی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه قم، قم، ایران، Habibzade2008@yahoo.com
^۲ کارشناسی ارشد روان‌شناسی تربیتی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه قم، قم، ایران (نویسنده مسئول)، fer_lotfi@yahoo.com
^۳ دانشجوی دکتری روان‌شناسی تربیتی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران، Hassanzade.mo@gmail.com

چکیده

هدف از پژوهش حاضر پیش‌بینی تاب‌آوری تحصیلی براساس پنج عامل بزرگ شخصیت و ابعاد کمال‌گرایی بود. همچنین روش پژوهش از نوع هم‌بستگی بود. جامعه آماری پژوهش، تمام دانشجویان دختر دانشگاه قم در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ را شامل می‌شد که از این میان تعداد ۳۶۳ نفر به روش نمونه‌گیری طبقه‌ای متناسب با حجم دانشکده و براساس جدول مورگان انتخاب شدند و به پرسش‌نامه‌های تاب‌آوری تحصیلی سامونلز (۲۰۰۴)، ویژگی‌های شخصیتی نتو (۱۹۸۵) و ابعاد کمال‌گرایی چندبعدی تهران (بشارت، ۱۳۸۶) که از طریق شبکه‌های مجازی ارسال شده بود پاسخ دادند. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS26 در دو سطح توصیفی (میانگین، انحراف معیار و واریانس) و استنباطی (ضریب هم‌بستگی و تحلیل رگرسیون) تحلیل شدند. یافته‌ها نشان داد که تاب‌آوری تحصیلی با روان‌نژندی رابطه معنادار و معکوس و در مقابل با برون‌گرایی، پذیرابودن، مسئولیت‌پذیری و کمال‌گرایی‌های خودمدار، دیگرمدار رابطه معنادار و مستقیم دارد؛ از سوی دیگر یافته‌های پژوهش نشان داد: روان‌نژندی، برون‌گرایی، پذیرابودن، مسئولیت‌پذیری و کمال‌گرایی‌های خودمدار و دیگرمدار توانایی پیش‌بینی تاب‌آوری تحصیلی را دارند. در مجموع با توجه به نتایج به دست آمده می‌توان نتیجه گرفت که ویژگی‌های شخصیتی و ابعاد کمال‌گرایی می‌توانند تاب‌آوری تحصیلی را پیش‌بینی کنند.

واژگان کلیدی: تاب‌آوری تحصیلی، پنج عامل بزرگ شخصیت، ابعاد کمال‌گرایی، دانشجویان دختر

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۲/۲۸؛ تاریخ اصلاح: ۱۴۰۲/۰۸/۲۱؛ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۰/۱۴؛ تاریخ انتشار آنلاین: ۱۴۰۲/۱۰/۱۵

استاد: حبیب‌زاده، عباس؛ لطفی سرابی، فرشته؛ حسن‌زاده، مرتضی. (۱۴۰۳). پیش‌بینی تاب‌آوری تحصیلی براساس پنج عامل بزرگ شخصیت و ابعاد کمال‌گرایی در دانشجویان، پژوهش در روش‌های آموزش، ۲ (۲)، ۲۱-۵. doi: <https://doi.org/10.22091/jrim.2024.9468.1029>

نوع مقاله: پژوهشی

© نویسنده‌گان

ناشر: دانشگاه قم

مقدمه

در سالیان اخیر روان‌شناسان توجه ویژه‌ای به مفهوم تاب‌آوری^۱ به‌عنوان یک مقوله مهم در علوم اجتماعی و رفتاری داشته‌اند. تاب‌آوری راه‌هایی را برای بهبود زندگی افراد در حوزه‌های مختلف و برای گروه‌های مختلف مردم فراهم می‌کند (راد، جورجیا، میسل، مایر^۲، ۲۰۲۱). اکثر محققان در تعریف کلی تاب‌آوری به‌عنوان توانایی مقاومت در برابر ناملایمات و بهبودی از استرس و تجربیات منفی توافق دارند (دی لافونته^۳ و همکاران، ۲۰۲۱). با بسط این تعریف، می‌توان گفت که تاب‌آوری توانایی پیشرفت و رشد در پاسخ به مشکلات و چالش‌ها، یعنی قدرت‌یابی از طریق ناملایمات است (رایان، جونز، هیز، ترنر^۴، ۲۰۱۹). تاب‌آوری به افراد دارای تجربیات آسیب‌زا یا گروه‌های اقلیت محدود نمی‌شود؛ به نظر می‌رسد که عموماً برای پیشرفت تحصیلی و مقابله با چالش‌های معمول در زمینه‌های مختلف دانشگاه نیز مفید است (بکمن، ویس، شیپرز، مارتین^۵، ۲۰۱۹). در این میان به اعتقاد مالیک و کار^۶ (۲۰۱۶) تاب‌آوری تحصیلی، اشاره به پیشرفت تحصیلی، علی‌رغم شرایط چالش‌برانگیز یا دشوار در فرآیند آموزشی دارد. از میان عوامل مؤثر بر تاب‌آوری می‌توان به عامل شخصیت اشاره کرد. شخصیت یکی از ابعاد وجودی انسان است که بر تمام جنبه‌های زندگی او تأثیر می‌گذارد. به عقیده نظریه‌پردازان صفات، شخصیت مجموعه‌ای از ابعاد یا صفاتی است که براساس آن‌ها افراد از یکدیگر متمایز می‌شوند، اما پیرامون این ابعاد توافقی میان صاحب‌نظران موجود نیست؛ با این حال، مشهورترین نظریه در این زمینه الگوی پنج‌عاملی شخصیت^۷ است که در سال ۱۹۸۵ توسط مک‌کری و کاستا^۸ معرفی شده است. این الگو که بانام پنج‌عامل بزرگ شخصیت^۹ نیز شناخته می‌شود، دربرگیرنده پنج عامل است که هر یک از آن‌ها در بروز رفتارهای خاص دارای اهمیت هستند که عبارت‌اند از: روان‌نژندی^{۱۰}؛ برون‌گرایی^{۱۱}؛ پذیرابودن^{۱۲}؛ توافق‌پذیری^{۱۳} و مسئولیت‌پذیری^{۱۴}. این الگو به دلیل توانمندی در توصیف ابعاد مختلف شخصیت، در سال‌های اخیر به‌عنوان رویکردی پرطرفدار و قدرتمند برای مطالعه ویژگی‌های شخصیتی موردتوجه بسیاری از

¹ resilience

² Rudd, Georgia, Meissel & Meyer

³ De la Fuente

⁴ Ryan, Jones, Hayes & Turner

⁵ Backmann, Weiss, Schippers & Martin

⁶ Mallick & kaur

⁷ five-factor model of personality

⁸ McCrae & Costa

⁹ big five personality traits

¹⁰ neuroticism

¹¹ extraversion

¹² openness to experience

¹³ agreeableness

¹⁴ conscientiousness

روان‌شناسان قرار گرفته و بر این فرض بنا شده که انسان موجودی منطقی است که می‌تواند شخصیت و رفتار خویش را توضیح دهد، روش زندگی خود را درک کند و به تجزیه و تحلیل کنش‌ها و واکنش‌های خود بپردازد (مک‌کری و کاستا، ۲۰۰۸).

بسیاری از پژوهشگران معتقدند که در موقعیت‌های گوناگون، وجود ویژگی‌های شخصیتی مختلف، باعث واکنش‌های متفاوتی در افراد خواهد شد. از جمله این واکنش‌ها می‌توان به کمال‌گرایی^۱ اشاره نمود. کمال‌گرایی به‌عنوان صفتی شخصیتی، سازه‌ای چندبعدی است که با معیارهای بسیار بالا برای عملکرد و نگرانی‌های ارزیابانه در مورد عواقب فردی و اجتماعی دست‌نیافتن به این معیارها تعریف شده است (استوبر، میتیلینی و کور^۲، ۲۰۱۶) و می‌تواند سازگارانه و دارای کارکردهای مثبت و یا ناسازگارانه و زمینه‌ساز اضطراب و افسردگی باشد (پارک و جونگ^۳، ۲۰۱۵). براساس نظر هویت و فلت^۴ (۱۹۹۱) کمال‌گرایی از سه بعد مجزای خودمدار^۵، دیگرمدار^۶ و جامعه‌مدار^۷ تشکیل شده است. کمال‌گرایی خودمدار معطوف به شرایطی است که در آن فرد برای خود اهداف و انتظاراتی سطح بالایی انتخاب و برای رسیدن به آن‌ها تلاش می‌کند. در مقابل، کمال‌گرایی دیگرمدار معطوف به ارزیابی کردن مستمر دیگران و داشتن انتظاراتی بسیار سطح بالا از ایشان است. در این حالت فرد انتظار دارد که دیگران کارهای خود را طبق معیارهای او انجام دهند. از سوی دیگر، کمال‌گرایی جامعه‌مدار معطوف به وجود این باور در فرد است که دیگران از او انتظاراتی اغراق‌آمیز دارند. در این حالت فرد نسبت به این انتظارات و اهداف تعیین شده، حساسیت بالایی نشان می‌دهد و خود را ملزم به تلاش برای رسیدن به آن‌ها می‌داند تا از مخالفت دیگران دوری کرده و تأیید آن‌ها را جلب کند (اسمیت^۸ و همکاران، ۲۰۲۲).

پژوهش‌های پیشین تا حد خوبی به رابطه میان عوامل شخصیتی و تاب‌آوری تحصیلی پرداخته‌اند، به‌گونه‌ای که غالب آن‌ها روان‌نژندی را دارای رابطه معنادار و معکوس (ارکان^۹، ۲۰۱۷؛ اوشیو، تاکو، هیرانو و سعید^{۱۰}، ۲۰۱۸؛ تاروردی‌زاده، صابری و پاشاشریفی، ۱۳۹۶؛ دی‌لافونته^{۱۱} و همکاران، ۲۰۲۱؛ کمپل‌سیلز، کوهان و استین^{۱۲}، ۲۰۱۶؛ کوشکان، گاریپاغاوغلو و توسون^{۱۳}، ۲۰۱۴) و برخی آن را بدون

¹ perfectionism

² Stoeberl, Mytilini & Kur

³ Park & Jeong

⁴ Hewitt & Flett

⁵ self-oriented

⁶ other-oriented

⁷ socially-oriented

⁸ Smith

⁹ Ercan

¹⁰ Oshio, Taku, Hirano & Saeed

¹¹ De la Fuente

¹² Campbell-Sills, Cohan & Stein

¹³ Coşkun, Garipağaoğlu & Tosun

رابطه معنادار (شاه میرزایی، ۱۳۹۶؛ بکمن، ویس، اسپچیرس و هوگل^۱، ۲۰۱۹) شناسایی کرده‌اند. علاوه بر این، قلی‌پور، مرعشی، مهرابی‌زاده‌هنرمند و ارشدی (۱۳۹۵) در پژوهشی که باهدف بررسی رابطه تاب‌آوری تحصیلی به‌عنوان میانجی رابطه پنج عامل بزرگ شخصیت و شادکامی در دانشجویان انجام دادند، به این نتیجه رسیدند که روان‌نژندی رابطه علی منفی معناداری با تاب‌آوری دارد. در مقابل، در اغلب پژوهش‌ها رابطه معنادار و مستقیمی برای برون‌گرایی و مسئولیت‌پذیری گزارش شده‌است (ارکان، ۲۰۱۷؛ بکمن و همکاران، ۲۰۱۹؛ شاه میرزایی، ۱۳۹۶؛ دی‌لافونته و همکاران، ۲۰۲۱؛ کمپل‌سیلز و همکاران، ۲۰۱۶؛ کوشکان و همکاران، ۲۰۱۴). همچنین قلی‌پور و همکاران (۱۳۹۵) این رابطه را از نوع علی و مستقیم گزارش کرده‌اند. از سوی دیگر، برخی از پژوهش‌ها پذیرا بودن و توافق‌پذیری را دارای رابطه معنادار و مستقیم نشان داده‌اند (ارکان، ۲۰۱۷؛ اوشیو و همکاران، ۲۰۱۸؛ بکمن و همکاران، ۲۰۱۹؛ کوشکان و همکاران، ۲۰۱۴) درحالی‌که سایر پژوهش‌ها هیچ‌گونه ارتباط معناداری را برای این دو مؤلفه گزارش نداده‌اند (شاه میرزایی، ۱۳۹۶؛ کمپل‌سیلز و همکاران، ۲۰۱۶). پژوهش‌های دیگری نیز پیش‌بینی‌پذیری تاب‌آوری تحصیلی براساس ویژگی‌های شخصیتی را به‌طور غیرمستقیم و با میانجی‌گری سایر متغیرها نشان داده‌اند. برای مثال، تاروردی‌زاده و همکاران (۱۳۹۶) به نقش واسطه‌ای هوش هیجانی در رابطه برون‌گرایی، پذیرا بودن و توافق‌پذیری با تاب‌آوری و وقارحس‌پور، جلالی و طیب‌لی (۱۳۹۹) به نقش واسطه‌ای عزت‌نفس در رابطه روان‌نژندی، برون‌گرایی و توافق‌پذیری با تاب‌آوری اشاره کرده‌اند.

در میان پژوهش‌های صورت‌گرفته پیرامون رابطه میان کمال‌گرایی و تاب‌آوری تحصیلی، توافق قابل‌توجهی دیده نمی‌شود و اگرچه بیشتر پژوهش‌ها وجود رابطه‌ای معنادار و مستقیم میان کمال‌گرایی و تاب‌آوری تحصیلی را گزارش کرده‌اند (فیضی‌لیپوندانی، ۱۳۹۷؛ محمدی، نصیری، موسوی و کریمی، ۱۳۹۵)، اما پژوهش‌های دیگری چنین ارتباطی را غیرمعنادار (مظفری و مشکبید حقیقی، ۱۳۹۴) و یا در برخی موارد معنادار اما معکوس (گرگین، ۱۳۹۴) بیان کرده‌اند. کو، کیم و کانگ^۲ (۲۰۲۰) در پژوهشی نشان دادند که تاب‌آوری تحصیلی دانشجویان با کمال‌گرایی جامعه‌مدار رابطه مستقیم و با کمال‌گرایی خودمدار و دیگرمدار رابطه معکوس دارد. همچنین آوکانوک^۳ (۲۰۱۳) این رابطه را برای کمال‌گرایی جامعه‌مدار مستقیم و برای کمال‌گرایی خودمدار و دیگرمدار معکوس گزارش کرده‌است.

تاب‌آوری تحصیلی: انعطاف‌پذیری فراگیر در مقابل مشکلات، تنش‌ها، ویژگی‌ها و شرایط چالش‌برانگیز دوران تحصیل بوده و سبب دستیابی به موفقیت و بهبود عملکرد تحصیلی می‌شود.

¹ Backmann, Weiss, Schippers & Hoegl

² Ko, Kim & kang

³ Avcanok

به عبارت دیگر دانشجویان تاب‌آور نسبت به سایر دانشجویان، انگیزه بیشتری داشته، در دوران تحصیل تلاش بیشتری از خود نشان داده و به موفقیت‌های بیشتری دست می‌یابند و احتمال ترک تحصیل آن‌ها کمتر از دیگران است (تروچیلو^۱، ۲۰۲۱)؛ بنابراین پرداختن به متغیرهای تأثیرگذار بر تاب‌آوری از جمله مسائلی است که به افراد و همچنین جامعه کمک می‌کند در مسیر صحیح پیشرفت قرار گرفته و بر مشکلات و چالش‌ها به‌ویژه در دوران مهم تحصیل غلبه نمایند و از آنجاکه آموزش عالی امروزی به‌طور فزاینده‌ای دانشجویان محور شده، ویژگی‌های فردی و اجتماعی دانشجویان از جمله تاب‌آوری تحصیلی از اهمیت بیشتری برخوردار گشته است و باید در فرایند آموزش به آن توجه ویژه شود. با توجه به آنچه گذشت، رابطه دقیق عوامل شخصیتی و ابعاد کمال‌گرایی با تاب‌آوری تحصیلی هنوز دارای ابهام است. ضمن اینکه تاکنون به بررسی هم‌زمان این متغیرها در دانشگاه قم پرداخته نشده است. در نتیجه، این پژوهش به دنبال پیش‌بینی تاب‌آوری تحصیلی براساس پنج عامل بزرگ شخصیت و ابعاد کمال‌گرایی دانشجویان دختر دانشگاه قم در سال ۱۴۰۰-۱۳۹۹ بود؛ بر همین اساس فرضیه پژوهش عبارت بود از اینکه پنج عامل بزرگ شخصیت و ابعاد کمال‌گرایی توانایی پیش‌بینی تاب‌آوری تحصیلی را دارند.

روش‌شناسی پژوهش

با توجه به ماهیت و اهداف پژوهش حاضر از روش هم‌بستگی استفاده شد. جامعه آماری این پژوهش تمامی دانشجویان دختر دانشگاه قم در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ بود که براساس آمار رسمی دانشگاه ۴۸۴۸ نفر را شامل می‌شد. از این میان تعداد ۳۶۳ نفر براساس جدول مورگان و کرجسی^۲ به‌عنوان نمونه انتخاب شدند و به این منظور از روش تصادفی طبقه‌ای متناسب با حجم دانشکده‌ها استفاده شد. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS26 در دو سطح توصیفی (میانگین، انحراف معیار و واریانس) و استنباطی (ضریب هم‌بستگی و تحلیل رگرسیون) تحلیل شدند. همچنین برای گردآوری داده‌ها، از سه ابزار استفاده شد که عبارت‌اند از:

الف) پرسش‌نامه تاب‌آوری تحصیلی^۳: این پرسش‌نامه توسط سامونلز^۴ در سال ۲۰۰۴ ساخته شد و در دو مطالعه مناسب بودن آن تأیید شد. سپس در مطالعه گسترده‌تری با همکاری وو^۵ در سال ۲۰۰۹ به چاپ رسید (سامونلز و وو، ۲۰۰۹). شیوه نمره‌گذاری آن به صورت طیف پنج‌درجه‌ای لیکرت از «کاملاً مخالفم» تا «کاملاً موافقم» است. ضمن اینکه پرسش‌های ۴، ۵، ۷، ۱۰، ۱۱، ۱۴، ۱۵، ۲۳، ۲۷، ۲۸ و

¹ Trujillo

² Morgon & Krejcie

³ academic resilience inventory

⁴ Samuels

⁵ Woo

۲۹ با توجه به مفهوم منفی به صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شوند. در مجموع تعداد ۲۷ پرسش براساس محتوای تحت پوشش در قالب ۳ عامل مهارت‌های ارتباطی (پرسش‌های ۵، ۷، ۱۰، ۱۱، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۲۳، ۲۵، ۲۶ و ۲۷)، جهت‌گیری آینده (پرسش‌های ۴، ۶، ۸، ۱۲، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰ و ۲۴) و مسئله‌محوری و مثبت‌نگری (پرسش‌های ۱، ۲، ۳، ۹، ۲۱ و ۲۲) جای‌گرفتند (سلطانی‌نژاد، آسیابی، ادهمی، توانایی‌یوسفیان، ۱۳۹۳). روایی صوری و محتوایی این پرسش‌نامه توسط ۱۰ نفر از اساتید حوزه علوم تربیتی تأیید شد. در پژوهش حاضر ضریب آلفای کرونباخ برای این پرسش‌نامه ۰/۷۵ به دست آمد.

ب) پرسش‌نامه شخصیت نئو^۱: فرم کوتاه آزمون نئو دارای ۶۰ پرسش است که برای سنجش ویژگی‌های شخصیتی افراد کاربرد دارد و نخستین بار توسط کاستا و مک‌کری (۱۹۹۲) تدوین شده‌است. این آزمون ویژگی‌های شخصیتی افراد را در پنج عامل اندازه‌گیری می‌کند که عبارت‌اند از: روان‌نژندی (N)، برون‌گرایی (E)، پذیرابودن (O)، توافق‌پذیری (A) و مسئولیت‌پذیری (C). آزمون نئو برای تمام گروه‌های سنی به جز کودکان و افراد مبتلا به بیماری‌های روانی حاد و شدید قابل استفاده است (وبر و هیوبنر^۲، ۲۰۱۵). به منظور تعیین روایی این پرسش‌نامه در پژوهش‌های داخلی از تحلیل عاملی به روش مؤلفه‌های اصلی استفاده شده که مناسب بودن روایی این پرسش‌نامه را (خرمایی، فرمانی، ۱۳۹۳) تأیید کرده‌اند. ضریب پایایی این پرسش‌نامه در پژوهش‌های داخلی با روش آلفا برای عوامل: روان‌نژندی، برون‌گرایی، پذیرابودن، توافق‌پذیری و مسئولیت‌پذیری به ترتیب ۰/۸۳، ۰/۷۵، ۰/۸۰، ۰/۷۹ و ۰/۷۹ گزارش شده‌است (صابر، موسوی و صالحی، ۲۰۱۱). همچنین، در این پژوهش میزان پایایی این پرسش‌نامه براساس آلفای کرونباخ ۰/۸۶ به دست آمد.

ج) پرسش‌نامه کمال‌گرایی چندبعدی تهران: مقیاس کمال‌گرایی چندبعدی تهران یک آزمون ۳۰ پرسشی است و براساس مقیاس‌های قبلی (فلت و هویت، ۲۰۰۲) توسط بشارت (۱۳۸۶) به فارسی ساخته شده‌است. این مقیاس، سه بعد: کمال‌گرایی خودمدار، دیگرمدار و جامعه‌مدار را در قالب مقیاس پنج‌درجه‌ای لیکرت از ۱ تا ۵ اندازه‌گیری می‌کند؛ حداقل و حداکثر نمره آزمودنی در هر یک از زیرمقیاس‌های سه‌گانه به ترتیب ۱۰ و ۵۰ است. ضرایب آلفای کرونباخ از سوی سازنده در نمونه‌ای متشکل از ۵۰۰ دانشجوی دانشگاه تهران برای زیرمقیاس‌های کمال‌گرایی: خودمدار، دیگرمدار و جامعه‌مدار، به ترتیب ۰/۹۰، ۰/۹۱ و ۰/۸۱ گزارش شده‌است که نشانه همسانی درونی بالای آن است. همچنین، روایی محتوایی آن براساس داوری ده نفر از متخصصان روان‌شناسی بررسی شده و ضرایب توافق کندال برای ابعاد

^۱ neo - personality inventory

^۲ Weber & Huebner

سه‌گانه آن مورد تأیید قرار گرفته است (بشارت، ۱۳۸۶). در پژوهش حاضر، پس از محاسبه پایایی کل به روش همسانی درونی ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۳ به دست آمد.

یافته‌های پژوهش

ویژگی‌های جمعیت شناختی مشارکت‌کنندگان در پژوهش از نظر مقطع تحصیلی و دانشکده محل تحصیل بررسی شد. دانشجویان کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری به ترتیب: ۵۶/۵، ۳۸/۳ و ۵/۲ درصد از حجم نمونه را به خود اختصاص دادند. همچنین سهم هر یک از دانشکده‌ها عبارت بود از: ۲۱/۷ درصد ادبیات و علوم انسانی، ۱۵/۴ درصد فنی مهندسی، ۲۳/۴ درصد علوم پایه، ۷/۷ درصد حقوق، ۱۶/۵ درصد الهیات و ۱۵/۴ درصد مدیریت. با توجه به هدف پژوهش، یعنی پیش‌بینی یک متغیر ملاک با استفاده از چند متغیر پیش‌بین، از روش تحلیل رگرسیون چندگانه استفاده شد و برای بررسی رابطه تمام متغیرهای پیش‌بین با متغیر ملاک، روش هم‌زمان انتخاب گردید؛ لازم به ذکر است قبل از استفاده از این روش فرضیه‌های آن بررسی و تأیید شد. همچنین، داده‌های پرت، بهنجاری، خطی بودن، یکسانی پراکندگی و استقلال پس‌مانده‌ها بررسی شده و هنجار بودن داده‌ها با استفاده از نمودار احتمال-احتمال^۱ تأیید شد. نتایج توصیفی و استنباطی این یافته‌ها در ادامه خواهد آمد.

جدول ۱ میانگین، انحراف معیار و ضرایب هم‌بستگی متغیرهای پژوهش

متغیرها	میانگین	انحراف معیار	ضرایب هم‌بستگی											
			۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹			
روان‌نژندی	۳۳/۹۶	۵/۹۲	۱/۰۰											
برون‌گرایی	۳۱/۳۹	۴/۴۸	-۰/۰۶	۱/۰۰										
پذیرا بودن	۳۳/۷۳	۳/۵۵	۰/۱۴**	۰/۳۶**	۱/۰۰									
توافقی‌پذیری	۳۳/۱۲	۴/۲۴	۰/۱۴**	۰/۲۹*	۰/۳۱**	۱/۰۰								
مسئولیت‌پذیری	۳۰/۵۲	۳/۵۰	۰/۱۱*	۰/۵۰**	۰/۲۷**	۰/۳۰**	۱/۰۰							
خودمدار	۳۶/۳۲	۵/۸۵	-۰/۰۲	-۰/۴۰**	-۰/۲۸**	-۰/۳۸**	-۰/۴۰**	۱/۰۰						
دیگرمدار	۲۹/۹۰	۳/۸۰	-۰/۱۰	۰/۳۰**	۰/۲۳**	۰/۲۸**	۰/۱۹**	۰/۵۵**	۱/۰۰					
جامعه‌مدار	۱۱/۸۳	۲/۴۹	-۰/۱۲*	-۰/۲۷**	-۰/۲۴**	-۰/۲۷**	-۰/۱۷**	-۰/۴۳**	-۰/۵۳**	۱/۰۰				
تاب‌آوری تحصیلی	۸۱/۷۷	۶/۷۷	-۰/۱۵*	-۰/۳۸**	-۰/۳۰**	-۰/۲۸**	-۰/۳۴**	-۰/۲۳**	-۰/۳۲**	-۰/۲۹**	۱/۰۰			

** معناداری در سطح ۰/۰۱ * معناداری در سطح ۰/۰۵

^۱ normal P-P plot

پیش‌بینی تاب‌آوری تحصیلی براساس پنج عامل بزرگ شخصیت و ابعاد کمال‌گرایی در دانشجویان | ۱۳

با توجه به جدول ۱ که بیانگر میانگین و انحراف معیار متغیرهای پژوهش و ضرایب هم‌بستگی میان آن‌هاست، تاب‌آوری تحصیلی با روان‌نژندی رابطه معکوس و معنادار دارد ($p < 0/05$). در مقابل، با برون‌گرایی، پذیرابودن، توافق‌پذیری، مسئولیت‌پذیری، دیگرمدار، خودمدار و جامعه‌مدار رابطه مستقیم و معنادار دارد ($p < 0/01$).

جدول ۲ خلاصه مدل تاب‌آوری تحصیلی از طریق مؤلفه‌های کمال‌گرایی و ویژگی‌های شخصیتی

ضریب هم‌بستگی چندگانه	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل‌شده	خطای معیار تخمین	ضریب دوربین-واتسون
۰/۵۲۱	۰/۲۷۱	۰/۲۵۵	۵/۸۴۵	۱/۹۹۵

مطابق با نتایج جدول ۲، برای ۳۶۳ داده پژوهش، ضریب هم‌بستگی چندگانه (R) بین ویژگی‌های شخصیتی و ابعاد کمال‌گرایی با تاب‌آوری تحصیلی برابر با ۰/۵۲۱ و ضریب تعیین (R^2) برابر با ۰/۲۷۱ است. بدین معنا که ۲۷/۱ درصد از تغییرات تاب‌آوری تحصیلی از طریق ابعاد کمال‌گرایی و ویژگی‌های شخصیتی قابل تبیین است.

جدول ۳ ضرایب رگرسیون تاب‌آوری تحصیلی از طریق مؤلفه‌های کمال‌گرایی و شخصیت

متغیر	B	β	T	Sig	ضریب هم‌بستگی نیمه تفکیکی
مقدار ثابت	۴۵/۵۱۰	-	۹/۹۶۳	۰<۰۰۱	-
روان‌نژندی	-۰/۱۱۵	-۰/۱۰۰	-۲/۱۹۹	۰/۰۳۵	-۰/۱۱۲
برون‌گرایی	۰/۲۷۰	۰/۱۷۸	۳/۱۷۱	۰/۰۰۲	۰/۱۶۶
پذیرابودن	۰/۲۱۲	۰/۱۱۱	۲/۱۸۶	۰/۰۲۹	۰/۱۱۵
توافق‌پذیری	۰/۱۴۸	۰/۰۹۳	۱/۷۹۵	۰/۰۷۴	۰/۰۹۵
مسئولیت‌پذیری	۰/۴۰۰	۰/۲۰۶	۳/۶۷۸	۰<۰۰۱	۰/۱۹۲
خودمدار	-۰/۱۶۵	-۰/۱۴۳	-۲/۳۴۵	۰/۰۲۰	-۰/۱۲۴
دیگرمدار	۰/۳۳۲	۰/۱۸۶	۳/۱۲۹	۰/۰۰۲	۰/۱۶۴
جامعه‌مدار	۰/۲۹۶	۰/۱۰۹	۱/۹۵۸	۰/۰۵۱	۰/۱۰۴

به‌منظور تعیین سهم هر یک از متغیرهای پیش‌بین از مقادیر بتا استفاده شد. براساس داده‌های جدول ۳ بیشترین و کمترین مقادیر بتا به‌ترتیب برای زیرمقیاس‌های مسئولیت‌پذیری برابر ۰/۲۰۶ و روان‌نژندی برابر

۰/۱۰۰ - است. این نتایج بیانگر این است که مسئولیت‌پذیری سهم یگانه قوی‌تری در پیش‌بینی متغیر ملاک (تاب‌آوری تحصیلی) دارد. همچنین چون سطح معناداری (Sig) آزمون تساوی ضرایب رگرسیون مقدار ثابت، روان‌نژندی، برون‌گرایی، پذیرابودن، مسئولیت‌پذیری، خودمدار و دیگرمدار با مقدار صفر کوچک‌تر از ۵ درصد ($p < 0/05$) است، بنابراین فرض تساوی ضرایب رگرسیون برای مؤلفه‌های یاد شده با مقدار صفر رد می‌شود و نیازی به خارج کردن آن‌ها از معادله رگرسیون نیست. به عبارت دیگر، متغیرهای یاد شده سهم یگانه معناداری در معادله داشته و قدرت پیش‌بینی متغیر ملاک را دارند، اما مؤلفه‌های توافق‌پذیری و جامعه‌مدار با سطح معناداری بزرگ‌تر از ۵ درصد ($p > 0/05$) سهم یگانه معناداری در معادله نداشته و از مدل حذف می‌شوند؛ بنابراین معادله رگرسیون برای پیش‌بینی تاب‌آوری تحصیلی عبارت است از:

$$\text{خطا} + (\text{دیگرمدار}) 0/332 + (\text{خودمدار}) 0/165 - (\text{مسئولیت‌پذیری}) 0/400 + (\text{پذیرابودن}) 0/212 + (\text{برون‌گرایی}) 0/270 + (\text{روان‌نژندی}) 0/115 - 45/510 = \text{تاب‌آوری تحصیلی}$$

طبق معادله رگرسیون و ضرایب استاندارد شده می‌توان گفت که به ازای یک واحد تغییر در هر یک از متغیرهای: روان‌نژندی، برون‌گرایی، پذیرابودن، مسئولیت‌پذیری، خودمدار و دیگرمدار، به ترتیب ۰/۱۱۵، ۰/۲۷۰، ۰/۲۱۲، ۰/۴۰۰، ۰/۱۶۵ و ۰/۳۳۲ واحد تغییر در متغیر ملاک (تاب‌آوری تحصیلی) ایجاد می‌شود.

مجذور ضریب هم‌بستگی نیمه‌تفکیکی نشان می‌دهد که هر متغیر چه مقدار از واریانس کلی در متغیر ملاک را تبیین می‌کند و اگر آن متغیر در مدل مورد نظر وارد نمی‌شود، مجذور R کلی مدل چقدر کاهش می‌یافت؛ بنابراین، با توجه به مقادیر مربوط به ضریب هم‌بستگی نیمه‌تفکیکی موجود در جدول ۳ می‌توان نتیجه گرفت که مؤلفه‌های: روان‌نژندی، برون‌گرایی، پذیرابودن، مسئولیت‌پذیری، خودمدار و دیگرمدار، به ترتیب، هر کدام به تنهایی تقریباً ۱/۳، ۲/۸، ۱/۳، ۳/۷، ۱/۵ و ۲/۶ درصد از واریانس تاب‌آوری تحصیلی را تبیین می‌کنند. در ضمن مقداری واریانس مشترک هم وجود دارد که هنگام ورود هر دو متغیر پیش‌بین به مدل، به صورت آماری حذف شده است؛ زیرا متغیرهای پیش‌بین با هم هم‌بستگی معنادار دارند. لازم به ذکر است که مقدار مجذور R کلی شامل واریانس یگانه تبیین شده به وسیله هر متغیر و همچنین واریانس مشترک آن‌ها است.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از مطالعه حاضر پیش‌بینی تاب‌آوری تحصیلی براساس پنج عامل بزرگ شخصیت و ابعاد کمال‌گرایی بود. نتایج پژوهش نشان داد که ۴ عامل از ۵ عامل شخصیتی و ۲ بعد از ۳ بعد کمال‌گرایی

توانایی پیش‌بینی تاب‌آوری تحصیلی را دارند. در ادامه هر یک از این مؤلفه‌ها بررسی خواهند شد. اولین یافته پژوهش رابطه معنادار و معکوس تاب‌آوری تحصیلی با روان‌نژندی است. این یافته با پژوهش‌های ارکان (۲۰۱۷)، اوشیو و همکاران (۲۰۱۸)، تاروردی‌زاده و همکاران (۱۳۹۶)، دی‌لافونته و همکاران (۲۰۲۱)، کمپل‌سیلز و همکاران (۲۰۱۶) و کوشکان و همکاران (۲۰۱۴) هم‌سو است. باوجودی‌که روان‌نژندی پیامدهایی بیش از آمادگی برای ناراحتی‌های روان‌شناختی در پی دارد، اما می‌توان آن را تا حد زیادی شامل تمایل عمومی به تجربه عواطف منفی چون: ترس، غم، دست‌پاچگی، عصبانیت، احساس گناه و نفرت دانست. افرادی که در این مؤلفه نمره پایینی به دست می‌آورند دارای ثبات عاطفی بوده و معمولاً آرام، معقول و راحت هستند؛ در مقابل، کسب نمره بالا نشانه احتمال زیاد برای ابتلا به برخی از انواع مشکلات است (گروسی، ۱۳۸۰). دانشجویان روان‌نژند در مقایسه با دانشجویان غیرروان‌نژند به دلیل آمادگی برای بیماری‌های جسمی و روانی در برابر اختلال و پریشانی عاطفی آسیب‌پذیرترند، به احتمال بیشتری از شرکت در امتحانات صرف‌نظر می‌کنند و به دلیل ارزیابی‌های شناختی نادرست فرصت فکرکردن و مرور مسئله را به خود نداده و به درک درستی از موقعیت دست‌نمی‌یابند؛ از این رو تعجبی ندارد که تاب‌آوری تحصیلی رابطه‌ای معکوس با روان‌نژندی نشان می‌دهد.

از سوی دیگر، ارتباط مستقیم و معناداری میان تاب‌آوری تحصیلی و برون‌گرایی مشاهده شد که هم‌سو با پژوهش‌های ارکان (۲۰۱۷)، بکمن و همکاران (۲۰۱۹)، شاه‌میرزایی (۱۳۹۶)، دی‌لافونته و همکاران (۲۰۲۱)، کمپل‌سیلز و همکاران (۲۰۱۶) و کوشکان و همکاران (۲۰۱۴) است. افراد برون‌گرا به دلیل ویژگی‌هایی از قبیل: پراثرزی‌بودن، سخت‌کوشی، شادبودن، جرئت‌مندی، داشتن سبک‌های عاطفی مثبت، سطوح بالای تعامل و فعالیت‌های اجتماعی و روابط بین فردی صمیمانه، رابطه‌ای قوی با تاب‌آوری تحصیلی نشان می‌دهند. محققان معتقدند که هیجانات مثبت منابع روان‌شناختی بسیار مهمی هستند که به فرد کمک می‌کنند در مقابل فشار روانی از روش‌های مقابله‌ای مؤثری استفاده کند؛ لذا این افراد احتمالاً در مقابل حوادث سخت مقاوم‌تر و تاب‌آورتر هستند (بهرامی و نجومی، ۱۳۹۲).

همچنین وجود رابطه مستقیم و معنادار میان تاب‌آوری و پذیرابودن، بیان‌گر هم‌سویی با نتایج پژوهش‌های ارکان (۲۰۱۷)، اوشیو و همکاران (۲۰۱۸)، بکمن و همکاران (۲۰۱۹)، دی‌لافونته و همکاران (۲۰۲۱) و کوشکان و همکاران (۲۰۱۴) است. افراد با ویژگی پذیرابودن هرگز از چالش‌ها کناره‌گیری نمی‌کنند بلکه به طرف آن‌ها می‌روند و از آن‌ها استقبال می‌کنند و سعی می‌کنند آن‌ها را برطرف کنند. فایومبو^۱ (۲۰۱۰) استدلال می‌کند که ویژگی‌هایی چون: مردم‌آمیزی، قاطعیت، کنجکاوی ذهنی،

¹ Fayombo

تنوع‌طلبی، قضاوت مستقلانه، نوع‌دوستی، تمایل بالا برای کمک به دیگران و هم‌دردی با آن‌ها و انتقادپذیر بودن از ویژگی‌های پذیرا بودن است و موجب می‌شود فرد در شرایط تنش‌زا، آرامش درونی خود را حفظ کند و این آرامش از ویژگی‌های اصلی تاب‌آوری تحصیلی است که موجب استفاده بیشتر از راهکارهای مقابله مؤثرتر شده و تاب‌آوری تحصیلی را ارتقا می‌بخشد.

دیگر یافته پژوهش، ارتباط غیرمعنادار تاب‌آوری با توافق‌پذیری بود که هم‌سو با نتایج پژوهش‌های شاه‌میرزایی (۱۳۹۶) و کمپل‌سیلز و همکاران (۲۰۱۶) است. یک فرد موافق اساساً نوع‌دوست است، نسبت به دیگران هم‌دردی می‌کند، رفتارهای فرااجتماعی دارد، مهربان و باعاطفه است، اشتیاق به کمک دارد و بر این باور است که دیگران نیز متقابلاً کمک‌کننده هستند. نمره پایین در توافق‌پذیری معمولاً با ویژگی‌های اختلال شخصیت: خودشیفته، ضداجتماعی و پارانویید همراه است؛ درحالی‌که نمره بالا معمولاً با اختلال شخصیت وابسته همراهی دارد (قاسمی، ۱۳۹۵). یکی از دلایل بالقوه‌ای که می‌تواند این یافته را توجیه کند، استفاده از فضای مجازی برای مشارکت افراد در این پژوهش است که می‌تواند با کاهش تعاملات اجتماعی در زمان اجرای پرسش‌نامه روی نتایج تأثیرگذار باشد. در مقایسه با غالب پژوهش‌های پیشین که مشارکت‌کنندگان خود را در فضای حقیقی و در یک بستر اجتماعی قرار داده‌اند، انتظار می‌رود که مشارکت‌کنندگان این پژوهش توافق‌پذیری کمتری از خود نشان داده باشند.

به طور مشابه، ارتباط مستقیم و معناداری میان تاب‌آوری و مسئولیت‌پذیری مشاهده شد که هم‌سو با نتایج پژوهش‌های ارکان (۲۰۱۷)، بکمن و همکاران (۲۰۱۹)، دی‌لافونته و همکاران (۲۰۲۱)، شاه‌میرزایی (۱۳۹۶)، کمپل‌سیلز و همکاران (۲۰۱۶) و کوشکان و همکاران (۲۰۱۴) است. افراد مسئولیت‌پذیر نیز افرادی قابل‌اعتماد، هدفمند، قانون‌مدار، بااراده، مصمم، منضبط و خویشتن‌دار هستند (رضایی و مشحونی، ۱۳۹۶). آنان همواره کارهای خود را براساس نظم و ترتیب انجام داده و بر وجدان کاری و پایبندی به اصول اخلاقی تأکید دارند و از تلاش برای تسلط یافتن در تکلیف لذت می‌برند. افراد مسئولیت‌پذیر برای پیشرفت و سماجت در تکالیف دشوار انگیزه دارند. مسئولیت‌پذیری به‌طور اساسی توانایی برنامه‌ریزی، تلاش و پافشاری در دنبال کردن اهداف را افزایش می‌دهد و موجب موفقیت در زمینه‌های تحصیلی می‌شود (استاینمر^۱، ۲۰۱۱). براین‌اساس می‌توان نتیجه گرفت که افراد با سطح بالایی از مسئولیت‌پذیری، ترس از شکست کمتری را تجربه می‌کنند، چراکه به‌اندازه کافی قادر به انجام کار موردنظر بوده و به‌جای اجتناب از کار تا زمانی که کار به اتمام برسد آن را ادامه خواهند داد. به‌طورکلی باید گفت که افراد تاب‌آور، خود را مسئول شرایط خویش می‌دانند و برای هر مشکل، شکست و مسئله، منابع بیرونی را سرزنش نکرده و سهم

¹ Steinmer

خود را در امور زندگی، همراه با مسئولیت پذیرفته‌اند (مالجورد، موکسنس، اپسنز، هجمیلد و اریکسن^۱، ۲۰۱۶)؛ بنابراین می‌توان به دارا بودن بیشترین سهم مسئولیت‌پذیری در پیش‌بینی تاب‌آوری پی برد. در نهایت، اگرچه کمال‌گرایی جامعه‌مدار با سطح معناداری بزرگتر از ۵ درصد قادر به پیش‌بینی تاب‌آوری تحصیلی نبود که تأییدی بر نتایج پژوهش مظفری و مشکبید حقیقی (۱۳۹۴) است، اما ارتباط معنادار و معکوس تاب‌آوری تحصیلی با کمال‌گرایی خودمدار، هم‌سو با نتایج پژوهش‌های آوکانوک (۲۰۱۳)، کو و همکاران (۲۰۲۰) و گرگین (۱۳۹۴) و مخالف با نتایج فیضی‌لیوندانی (۱۳۹۷) و محمدی و همکاران (۱۳۹۵) است. ویژگی‌های افراد کمال‌گرا مانند هدفمند بودن باعث می‌شود در اکثر برنامه‌ها به‌ویژه امور تحصیلی خود برنامه‌ریزی داشته، در تصمیم‌گیری‌ها تأمل کرده و از تکانشی بودن بپرهیزند (نوری امام‌زاده و نیل‌فروشان، ۱۳۹۵). با این وجود، وضع معیارهای سطح بالا با اینکه به آنان کمک می‌کند تا همواره برای عالی بودن تلاش کنند، می‌تواند در صورت مشاهده عملکرد ضعیف یا حتی متوسط آن‌ها را از ادامه کار دل‌سرد کرده و موجب دست‌کشیدن آن‌ها از تلاش به دلیل وجود اختلاف میان وضع موجود و وضع مورد انتظار شود. در مقابل، مشاهده ارتباط معنادار و مستقیم میان تاب‌آوری تحصیلی و کمال‌گرایی دیگرمدار، هم‌سو با نتایج پژوهش‌های کو و همکاران (۲۰۲۰)، فیضی‌لیوندانی (۱۳۹۷) و محمدی و همکاران (۱۳۹۵) است. یک کمال‌گرای دیگرمدار، فردی است که از دیگران انتظار بسیار بالایی داشته (اسمیت و همکاران، ۲۰۲۲) و در نتیجه فضای زندگی روان‌شناختی او مملو از انسان‌های با معیارهای سطح بالاست. این دنیای اجتماعی ادراک شده در نهایت می‌تواند موجب افزایش تلاش و پشتکار فرد به منظور هماهنگ کردن خود با دیگران شود که به‌صورت تاب‌آوری در عرصه‌های مختلف زندگی از جمله تحصیل بروز پیدا می‌کند.

با توجه به نقش پنج عامل بزرگ شخصیت و کمال‌گرایی در پیش‌بینی تاب‌آوری تحصیلی دانشجویان، پیشنهاد می‌شود که با اجرای برنامه‌های تشخیصی و آموزشی در جهت شناخت بیشتر ویژگی‌های فردی دانشجویان تلاش شود؛ تا هم دانشجویان در پرتو خودشناسی به تصمیم‌های بهتری نائل شوند و هم مسئولین امر بتوانند با دانش زمینه‌ای بالاتری تصمیم‌های خرد و کلان را اتخاذ کنند و از تحمیل هزینه‌های مادی و معنوی بسیار زیادی پیش‌گیری کنند. همچنین با توجه به اهمیت تاب‌آوری تحصیلی، به مراکز مشاوره دانشجویی و سایر بخش‌های دانشگاه‌ها پیشنهاد می‌شود که در دوران همه‌گیری کرونا با برپایی کارگاه‌های آموزشی به دانشجویان کمک کنند تا شخصیت خود را بهتر بشناسند و حتی درصدد تغییر آن

¹ Moljord, Moksnes, Epsnes, Hjemeld & Eriksen

برآیند و علاوه بر آن تمهیداتی جهت آموزش خانواده‌ها برای به‌کارگیری مهارت‌های ارتباطی مؤثر و راهبردهای حل مسئله اتخاذ شود.

پژوهش‌های آتی می‌توانند به نقش ویژگی‌های جمعیت‌شناختی در این رابطه توجه کنند. از آنجا که این مطالعه بر روی یک نمونه از دانشجویان دختر دانشگاه قم انجام شده است، معرف مناسبی از وضعیت کل جامعه حتی جامعه دانشجویان نیست و در تعمیم نتایج آن، باید احتیاط شود. از طرفی پژوهش به روش هم‌بستگی است و توانایی بررسی روابط علت و معلولی بین متغیرها را ندارد و در پژوهش‌های آتی انجام پژوهش به روش آزمایشی نیز می‌تواند مد نظر قرارگیرد. سرانجام شرایط و مشکلات همه‌گیری بیماری کرونا و جمع‌آوری آنلاین پرسش‌نامه‌ها را نیز می‌توان از محدودیت‌های پژوهش نام برد.

فهرست منابع

- تاروردی زاده، هاجر؛ صابری، هایده؛ پاشا شریفی، حسن. (۱۳۹۶). پیش‌بینی تاب‌آوری تحصیلی براساس ویژگی‌های شخصیتی با میانجی‌گری هوش هیجانی. مدیریت ارتقا سلامت، ۷(۱)، ۳۶-۴۳.
- سلطانی نژاد، مهرانه؛ آسیایی، مینا؛ ادهمی، بیانه؛ توانایی یوسفیان، سمیرا. (۱۳۹۳). بررسی شاخص‌های روان‌سنجی پرسش‌نامه تاب‌آوری تحصیلی ARI. اندازه‌گیری تربیتی، ۵(۱۵)، ۱۷-۳۴.
- شاه میرزایی، سارا. (۱۳۹۶). تبیین رابطه تاب‌آوری تحصیلی براساس صفات شخصیتی و راهبردهای مقابله با استرس در دانشجویان دانشگاه کاشان، پایان‌نامه کارشناسی ارشد. پردیس خواهران دانشگاه کاشان.
- فیضی‌لیوندانی، عامر. (۱۳۹۷). رابطه تاب‌آوری و کمال‌گرایی در نوجوانان: نقش واسطه‌ای راهبردهای تنظیم شناختی هیجان، پایان‌نامه کارشناسی ارشد. واحد آستانه‌اشرفیه دانشگاه پیام نور.
- قلی‌پور، زهرا؛ مرعشی، سیدعلی؛ مهربابی‌زاده‌هنرمند، مهناز؛ ارشدی، نسرین. (۱۳۹۵). تاب‌آوری به عنوان میانجی رابطه پنج عامل بزرگ شخصیت و شادکامی. روانشناسی تربیتی، ۱۲(۳۹)، ۱۵۶-۱۳۵.
- گرگین، آرزو. (۱۳۹۴). پیش‌بینی تاب‌آوری براساس کمال‌گرایی بین دانشجویان آموزش عالی جهرم. کنفرانس بین‌المللی علوم انسانی، روان‌شناسی و علوم اجتماعی. تهران.
- محمدی، مریم؛ نصیری، سعید؛ موسوی، سیده‌مهسا؛ کریمی، سیاوش. (۱۳۹۵). بررسی رابطه بین کمال‌گرایی با تاب‌آوری دانشجویان دانشگاه زنجان، دومین همایش ملی مطالعات و تحقیقات نوین در حوزه علوم تربیتی و روانشناسی. قم.
- مظفری، سیدمعصوم؛ مشکبیدحقیقی، محسن. (۱۳۹۴). رابطه سبک‌های فرزندپروری و کمال‌گرایی با تاب‌آوری دختران دبیرستان‌های شهر رشت، پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه آزاد اسلامی واحد رشت.
- وقارحسین‌پور، میترا؛ جلالی، رضا؛ طیب‌لی، معصومه. (۱۳۹۹). مدل‌یابی پنج عامل بزرگ شخصیت و تاب‌آوری، با در نظر گرفتن عزت‌نفس به عنوان متغیر میانجی. روانشناسی و روان‌پزشکی شناخت، ۷(۴)، ۹۲-۷۸.

References

- Avcanok, B. (2013). The relationship between perfectionism and resiliency and perceived parental attitude among university students. *Graduate School of Social Sciences. Clinical psychology master program.*
- Backmann, J., Weiss, M., Schippers, M. C., & Hoegl, M. (2019). Personality factors, student resiliency, and the moderating role of achievement values in study progress. *Learning and Individual Differences, 72*, 39-48.
- Campbell-Sills, L., Cohan, S. L., & Stein, M. B. (2016). Relationship of resilience to personality, coping, and psychiatric symptoms in young adults. *Behav Res Ther, 44*(4), 585-599.
- Çelik, D. A., Çetin, F., & Tutkun, E. (2015). The role of proximal and distal resilience factors and locus of control in understanding hope, self-esteem and academic achievement among Turkish pre-adolescents. *Current Psychology, 34*(2), 321-345.
- Coşkun, Y. D. Garipağaoğlu, C. & Tosun, U. (2014). Analysis of the relationship between the resiliency level and problemsolving skills of university students. *Social and Behavioral Sciences, 114*, 673 – 680.

- De la Fuente, J., González-Torres, M. C., Artuch-Garde, R., Vera-Martínez, M. M., Martínez-Vicente, J. M., & Peralta-Sánchez, F. J. (2021). Resilience as a Buffering Variable Between the Big Five Components and Factors and Symptoms of Academic Stress at University. *Frontiers in psychiatry*, 12, 1093.
- Ercan, H. (2017). The Relationship between Resilience and the Big Five Personality Traits in Emerging Adulthood. *Eurasian Journal of Educational Research*, 17, 1-22.
- Fayombo, G. (2010). The Relation between Personality Traits and Psychological Resilience among the Caribbean Adolescents. 2(2), 105-116.
- Feizi Lapondani, A. (2018). The relationship between resilience and perfectionism in adolescents: The mediating role of cognitive emotion regulation strategies [Master's thesis, Payame Noor University, Astaneh Ashrafieh Branch]. [In Persian]
- Flett, G. L. & Hewitt, P. L. (2002). *Perfectionism: Theory, research, and treatment*. American Psychological Association.
- Gholipour, Z., Marashi, S., Mehrabizadeh Honarmand, M., & Arshadi, N. (2016). Resilience as a Mediator between Big Five-Factor Personality Trait and Happiness. *Educational Psychology*, 12(39), 135-155. [In Persian]
- Gorgin, A., & Barzegar, M. (2015). Predicting resilience based on perfectionism among Jahrom higher education students. *International Conference on Humanities, Psychology and Social Sciences, Tehran*. [In Persian]
- Hewitt, P. L., & Flett, G. L. (1991). Perfectionism in the self and social contexts: conceptualization, assessment, and association with psychopathology. *Journal of personality and social psychology*, 60(3), 456.
- Ko, E., Kim, H. Y., & Kang, H. S. (2020). The Impact of Perfectionism and Academic Resilience on Subjective Well-being among Korean Undergraduate Students. *Journal of muscle and joint health*, 27(1), 22-30.
- Mallick, M. K., & Kaur, S. (2016). Academic Resilience among Senior Secondary School Students: Influence of Learning Environment. *Rupkatha Journal on Interdisciplinary Studies in Humanities*, 8 (2), 20-27.
- Marcela, V. (2015). Learning strategy, Personality Traits and Academic Achievement of University student. *Procedia-social and behavioral Sciences*. 174, 3473-3478.
- McCrae, R. R., & Costa, P. T. (2008). The five-factor theory of personality. In O. P. John, R. W. Robins, & L. A. Pervin (Eds.), *Handbook of personality: Theory and research* (pp. 159–181). The Guilford Press.
- Moljord, E. O., Moksnes, U. K., Epsnes, G. A., Hjemeld, O., & Eriksen, L. (2016). Physical activity, resilience, and depressive symptoms in adolescence. *Mental Health and Physical Activity*, 7(2), 79-85.
- Mohammadi, M., Nasiri, S., Mousavi, S. M., & Karimi, S. (2016). Investigating the relationship between perfectionism and resilience of Zanjan University students. *The Second National Conference on the New Research and Studies in the Field of Education and Psychology, Iran, Qom*. [In Persian]
- Mozaffari, S. M., & Meshkabi Haghghi, M. (2015). The relationship between parenting styles and perfectionism with the resilience of high school girls in Rasht [Master's thesis, Islamic Azad University, Rasht Branch]. [In Persian]
- Oshio, A. Taku, K. Hirano, M. & Saeed, G. (2018). Resilience and Big Five personality traits: A meta-analysis. *Personality and Individual Differences*, 583, 84-60.
- Park, H. J. & Jeong, D. Y. (2015). Psychological wellbeing, life satisfaction, and self-esteem among adaptive perfectionists, maladaptive perfectionists, and non-perfectionists. *Personality and Individual Differences*, 72(1), 165-170.

- Rudd, G., Meissel, K., & Meyer, F. (2021). Measuring academic resilience in quantitative research: A systematic review of the literature. *Educational Research Review*, 34, 100402.
- Ryan, J., Jones, S., Hayes, P., & Turner, M. (2019). Building student resilience for graduate work readiness. *Employability via higher education: Sustainability as scholarship*, 135-154.
- Samuels, W. E., & Woo, A. (2009). Creation and Initial Validation of an Instrument to Measure Academic Resilience.
- Shah Mirzaei, S. (2017). Explaining the relationship between academic resilience based on personality traits and coping strategies in Kashan University students [Master's thesis, Kashan University, Sisters Campus]. [In Persian]
- Soltaninejad, M., Asiabi, M., Ahmadi, B., & Tavanaiee yosefian, S. (2014). A Study of the Psychometric Properties of the Academic Resilience Inventory (ARI). *Quarterly Journal of Educational Measurement*, 4(15), 17-35. [In Persian]
- Smith, M. M., Sherry, S. B., Ge, S. Y. J., Hewitt, P. L., Flett, G. L., & Bagglely, D. L. (2022). Multidimensional perfectionism turns 30: A review of known knowns and known unknowns. *Canadian Psychology/Psychologie canadienne*, 63(1), 16-31.
- Steinmer, R., Bipp, T., & Spinath, B. (2011). Goal orientations predict academic performance beyond intelligence and personality. *Journal of Learning and Individual Differences*, 21, 196-200.
- Stoeber, J., Mutinelli, S., & Corr, P. J. (2016). Perfectionism in students and positive career planning attitudes. *Personality and Individual Differences*, 97(1), 256-259.
- Tarverdizadeh, H., Saberi, H., & Pasha Sharifi, H. (2017). The Prediction of Academic Resilience on the Basis of Personality Traits with Mediation Emotional Intelligence. *JHPM*, 6(3), 36-43. [In Persian]
- Trujillo, A. (2021). *Mindfulness, Personality, and Academic Resilience* [Doctoral thesis, Barry University].
- Vaghar Hasanpur, M., Jalali, Y., & Tayebli, M. (2020). Modeling the relationship between the big five personality traits and resilience, considering self-esteem as a mediator variable. *Shenakht Journal of Psychology and Psychiatry*, 7(4), 78-92. [In Persian]
- Weber, M. & Huebner, E. S. (2015). Early adolescents' personality and life satisfaction: A closer look at global vs. domain-specific satisfaction. *Personality and Individual Differences*, 83, 31-36.